

Методика мови

ВПРАВА ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ МЕТОДИК

Ніна ГОЛУБ,
докторка педагогічних наук,
професорка, головна наукова співробітниця відділу
навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України;
Олена ГОРОШКІНА,
докторка педагогічних наук,
професорка, завідувачка відділу
навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України

Вправа — універсальний метод, доцільний у всі часи й у всіх методиках, оскільки сприяє систематичному, послідовному й ефективному формуванню конкретних умінь і навичок здобувачів освіти. Універсальність вправи забезпечує ключова функція її, а саме: спроможність трансформувати знання у вміння й навички.

Критерії добору вправ, по суті, не змінилися. Добираючи вправи, ми й нині зважаємо на такі умови:

- відповідність віковій й інтересам здобувачів освіти;
- відповідність їх цілям програми й конкретного уроку;
- наявність у них спільних прийомів, що робить плавним перехід до складнішого завдання;
- чергування прийомів, що забезпечують зміну ритму роботи школярів;
- здатність забезпечити кожному суб'єктові освітнього процесу умов для самореалізації, прояву ініціативи й творчості;
- почерговість різних форм діяльності (індивідуальної, парної, групової);
- можливість пізнавального й естетичного задоволення від виконання;
- спроможність задіяти кожного учня, захопити його роботою.

Нещодавно в обігу з'явилися поняття «компетентісно орієнтована вправа», «компетентісно орієнтоване завдання». Що вони означають?

Зважаючи на те, що компетентісно орієнтовані методики спрямовують процес пізнання української мови на розвиток дитини й формування в неї предметної й ключових компетентностей, а саме поняття «компетентісність» — багатогранне, багатокомпонентне, то й вправа така має бути багатокомпонентною. У ній не повинне домінувати завдання на засвоєння/запам'ятання теорії й формування вміння. Завдання вправи мають скеровувати учнів на різні сфери й ситуації застосування знань і вмінь, демонструвати корисність і важливість їх, сприяти набуттю досвіду, розвиткові емоційної сфери й форму-

ванню системи ставлень до себе й усього, що їх оточує.

Тож сьогодні необхідно вміти добирати й розробляти компетентісно орієнтовані вправи й завдання для учнів. Для того, щоб з'ясувати стан проблеми, виявити труднощі, які відчують учителі української мови і літератури, під час курсів «Навчання української мови і літератури в новій українській школі» їм було запропоновано розробити компетентісно орієнтовані вправи й завдання. Зазначимо, що значна частина вчителів швидко впоралася із завданням і представила цікаві вправи, які можна і доцільно використати в освітньому процесі під час опанування різних тем. Пропонуємо вашій увазі компетентісно орієнтовані вправи й завдання, які дібрали ваші колеги, учителі-словесники. Кожна вправа позначена прізвищем автора/авторки.

Учителі української мови й літератури, що навчалися на курсах «Навчання української мови і літератури в новій українській школі», виконували залікові завдання. Мета, яку поставили викладачі й організатори курсів, — виявити проблеми в підготовці вчителя до роботи в новій українській школі. Пропонуємо вашій увазі компетентісно орієнтовані вправи й завдання, які дібрали ваші колеги, учителі-словесники. Кожна вправа позначена прізвищем автора/авторки.

1. *Уявіть, що ви збираєтеся в подорож Україною. Візьміть із собою у валізу слова, що позначають необхідні для мандрівки речі й стосуються орфограми «Правопис ненаголошених голосних».*

Квиток, серце, питання, кермо, велосипед, чемпіон, зілля, об'ява, зима, турист, телеграма, дерево, комп'ютер.

2. *Розмістіть у соціальних мережах допис-звернення до мешканців свого населеного пункту про необхідність збереження довкілля та сортування сміття. Використайте речення з різними однорідними членами. Підкресліть їх (Лариса Василенко).*

3. *Уяви, що ти станеш власником дитячого кафе. Які традиції ти там запровадиш? Які страви*

готуватимеш? Напиши про це текст із 5-6 речень, використовуючи антоніми (Олена Чернюк).

4. Від поданих дієслів утвори спільнокореневі з префіксами роз-, без-, з-, с-. Утворені слова введи у текст під назвою «Скільки коштує мамин борщ».

Купити, придбати, класти, лити, чистити, ділити, єднати, питати, кинути, бити (Галина Мачинська).

5. Висловте ставлення до події, явища та вчинку, що зображені на малюнках, засобами фразеології (Наталія Топчій).

6. Усередині поданих слів «заховалися» інші слова. Знайдіть і запишіть їх.

Україна, мартин, пасіка, патрон, магазин, хмарина, гавкіт (Лариса Карлович).

7. Чи хотіли б ви мати власний бізнес? Уявіть, що ви відкрили власне кафе. З чого, на вашу думку, потрібно почати? Спробуйте скласти план роботи. Виконайте такі завдання:

1. Придумайте назву. 2. Укладіть меню та розташуйте в алфавітному порядку. 3. Презентуйте основну ідею закладу (речення, у якому будуть усі частини мови).

8. Розмістіть на сайті вашого міста оголошення про набір учасників клубу оцінювачів сучасної української літератури. Складіть список побажань для кандидатів (Артем Сиротенко).

9. Однокласник дав Марійці почитати літературні казки. Але дівчинка довго думала, з якої почати. Вона звернулася за допомогою до мами, яка порадила розмістити книжки за алфавітним порядком і в такій послідовності читати. Як це правильно зробити?

«Хуха-Моховинка», «Фарбований Лис», «Цар Плаксіт та Лоскотон», «Кіт у чоботях», «Розумна жінка», «Снігова королева», «Книжкова крамниця».

Запишіть одне речення з назвами цих книжок. Поставте правильно розділові знаки при однорідних членах речення (Ірина Іскрицька).

10. Продовжте лінгвістичну казку. Доберіть до неї заголовок.

В одному царстві, яке називалося Фонетика, жили собі Голосні й Приголосні звуки. Голосних було мало, але їх дуже любили слова. Кожний Голосний звук був у великій пошані. У голосні звуки був закоханий Наголос. Одного разу...

11. Складіть і запишіть слова за такими схемами:

1. Корінь — від слова морозець, суфікс — від слова загубив, закінчення — від слова сонечко (морозиво). 2. Корінь — від слова тісто, суфікс — від слова книжечка, закінчення — від слова сніжинка (тістечка). 3. Корінь — від слова млин, суфікс — від слова хлопець (млинець). 4. Префікс — від слова узлісся, корінь — від слова варити (узвар). 5. Корінь — від слова сирок, суфікс — від слова гірник (сирник) (Майя Димнич).

12. Знайдіть «порушника» алфавітного порядку, випишіть слово, яке стало не на своє місце.

1. Іграшка, ілюзія, іменник, імунітет, журба.
2. Кабінет, каверзувати, калькуляція, іжак, кам'яний.
3. Лагідний, мавка, лан, лаконічний, люб'язний.

4. Магазин, маєток, макет, левада, м'ята (Наталія Заричнюк).

13. Уважно прочитайте речення. З'ясуйте лексичне значення виділених слів. Чи з усіма поданими в дужках словами вони можуть сполучатися?

1. Він прищепив мені любов до слова, де поетична суть у сповитку (Л. Горлач).

(Повагу, дерево, мрію, манери, пальці, білизну, книгу).

2. В його голосі бриніли десятки несподіваних і живих інтонацій, він умів з перших слів заволодіти увагою всього класу (О. Донченко).

(Пісня, хвіртка, слова, мелодія, крик, спів).

3. Нова школа хизується на всю околицю своєю писаною облогою, і саме в ній, а не на тій, старенькій, спинається око перехожого (Ю. Збанацький).

(Калина, пісня, дівчина, місто, грім, заняття, учень) (Неоніла).

14. Складіть невеличке оповідання гумористичного характеру «Сучасний портрет українця» на основі фразеологізмів (Оксана Гасяк).

15. Зі слів мами чи бабусі запишіть рецепт бісквіта, використовуючи цифрові позначення кількості та маси продуктів. Розрахуйте собівартість бісквіта, оформивши відповідь за зразком.

Зразок. Собівартість бісквіта — шістнадцять гривень сімдесят п'ять копійок (Світлана Коваленко).

16. Біля входу до парку діти побачили табличку. Букви деяких слів були стерті. Учні вирішили відновити написане. Допоможіть їм це зробити.

Увага!

Ви потрапили в чудовий куточок пр.роди. Д.р.ва простягають до вас руки-віти і просять об.р.жно ставитися до їхніх т.ндітних гілочок. П.рші в.сняні квіти благальним поглядом просять не рвати їх, а дати можливість пр.носити радість усім, хто пр.ходить у парк.

Усі добрі вчинки допомагають пр.роді та поліпшують її стан. Тож змайструй годівничку, посади д.р.во. Б.р.жливо стався до природи! (Валентина Капішон).

17. Твоя подруга / твій друг на зимових канікулах відпочивала(-в) з родиною в Єгипті. Постав запитання, щоб дізнатися під час вашої зустрічі про цю країну. Використай опорні слова для пінтальних речень.

Аеропорт, погода, море, екскурсії, мова, люди (Людмила Гусар).

18. Уявіть, що шкільний (-а) бібліотекар (-ка) звернув(-ла)ся до тебе з проханням допомогти розташувати книжки на полиці в алфавітному порядку. Спробуйте допомогти навести лад з книжками. Оберіть книжку, яку ви вже прочитали й коротко опишіть її (Маріанна Кедик).

19. Складіть з окремих складів слова-синоніми й доповніть цей синонімічний ряд іншими іменниками. Поставте в них наголоси.

хур ни ви віт у бор ган ре лон ця то ря на вій ра вій цик бу.

(Хуртовина, ураган, циклон, буревій, борвій, вітряниця) (Тетяна Тетеря).

20. Уявіть, що ви працюєте в салоні з продажу автомобілів. Перед вами поставлено такі завдання:

1. Дайте назву автосалону, використовуючи іменник і прикметник.

2. Вкажіть місце розташування: іменники власні та загальні назви.

3. Створіть оголошення про вакансію, у якій має бути така інформація: назва вакансії, основні обов'язки працівника, побажання до кандидатів. Використайте різні форми таких прикметників: гнучкий, ефективний, комунікабельний, ввічливий, упевнений, відповідальний, злагоджений.

4. Створіть і запишіть в алфавітному порядку список марок авто, які прибули до автосалону та виставлені на продаж: «Шкода», «Ніссан», «Пріора», «Славута», «Тойота», «Неман», «Алба», «Феррарі», «Ауді», «Во?льво», «Фольксва?ген».

5. Поясніть орфограми в словах: продавець-консультант, імпортери, дилер, сервіс, безпека, клієнт, паркінг, кредит, автомобіль, дизель, майстер-приймальник, автомеханік (Ніла Пашко).

21. Уявіть себе працівником / працівницею краєзнавчого музею. Створіть презентацію одного з українських народних символів для іноземних туристів (назва символу, кого або що уособлює; опис його, призначення або використання, поетичні рядки про народний символ тощо (Алла Чорна).

22. Придумайте й намалюйте емблему кожного місяця (Емілія Гащук).

23. Поясніть значення словосполучення «здорове харчування». Виберіть та запишіть в алфавітному порядку слова, що стосуються здорового харчування.

Бургер, яблуко, сир, молоко, ковбаса, салат, огірок, чипси, риба, торт, цукерка, лимон, батон, лимонад, слива, снєк, фаст-фуд, майонез.

Як ви харчуєтеся? Що вам найбільше смакує? Чому? (Віра Полевська).

24. Прочитайте фрагмент діалогу з книжки Г. Вдовиченко «36 і 6 котів». Хто з героїв твору припустився мовленнєвої помилки, а хто етичної? Чому? Що б ви їм порадили? Напишіть 2-3 поради.

Як пані Крепова знала про щойно завершену роботу?

— Хто про в'ючку* розп'ятав? — смикнув себе за кульчик** Голота.

— Це я, — відказала Баронеса. — Я виставила фото нашої картини в інтернеті. З підписом. І вже збрала понад сотню лайків.

*В'ючка — у тексті, картина із зображенням в'юнкої троянди.

**Кульчик — серезка (Олена Ньюкало).

25. Доберіть та запишіть дві загадки, побудовані на описові зовнішніх ознак предмета.

26. Запишіть, поясніть, що означають подані нижче прислів'я. За яких життєвих обставин їх доречно вживати.

В умілого і долото рибу ловить! Дивиться рідко, та густо бачить. Коли почав орати, то в сопілку не грай! Мудра голова не зважає на лихі слова (Катерина Коноваленко).

27. Відновіть із поданих речень текст. Прочунеруйте речення та запишіть їх за порядком.

А в інший спосіб не можемо виразити свою прихильність до тебе. Допоможи нам, і ми будемо завжди вдячні тобі». І небо наказало землі виростити

серед колосків сині квіти — часточку самого себе. ...Якось небо дорікнуло колоссю хлібного поля, мовляв, усе, що є на землі, вдячне йому, небові. «Навпаки, ми дуже вдячні тобі, — сказали колоски, — бо прикрашаємо землю морем зелені. «Гаразд, — відповіло небо. — Якщо ви не можете піднятися до мене, я зйду до вас». Відтоді стебла хлібних злаків* від кожного подмуху вітру нахиляються до посланців* синього неба, волошок, і нашіптують їм ніжні слова любові. Квіти посилають свій аромат*, ліси — таємничий шепіт, птахи — спів; тільки колосся не складає йому подяки, хоча саме небо напуває коріння життєдайним дощем.

Виконайте завдання до тексту.

1. Поміркуйте, чому ми повинні дякувати природі.

2. Визначте основну думку тексту. Укажіть ключові слова.

3. Доберіть свій варіант заголовка.

4. Поясніть, що означають виділені слова. Які це частини мови?

5. Доберіть синоніми до підкреслених слів. Які це частини мови?

6. Випишіть з тексту трое-четверо словосполучень (іменник з прикметником), зазначте в дужках їхній рід, число та відмінок.

7. Складіть і запишіть речення про волошку, використовуючи епітети, метафори, порівняння (Світлана Чумаченко).

28. Прочитайте розповідь свого однолітка про минулі вихідні. Знайдіть лексичні помилки та виправте їх.

Як тільки я відкрила очі, згадала, що сьогодні ми їдемо з батьками в кінотеатр. Нам усім дуже нравиться дивитися цікаві кіна. Сьогодні ми будемо дивитися «Поклик предків». Я люблю тварин, і рахую, що розповідь про сміливу собаку буде цікавою.

І справді, на протязі всього фільму нам було цікаво, адже головний герой Бак пережив багато випробувань, приймав участь у складних подорожах і завжди знаходив вірне рішення, бо був вірним другом.

Я советую подивитися цей фільм, він може стати несподіваним сюрпризом для любителів кіно.

Розкажіть однокласникам про те, як ви провели вихідні або про свій улюблений фільм (Ганна Васильчук).

29. Прочитайте текст. У чому полягає магія слів? Назвіть ці слова. Коли їх уживають?

Магія слова

У нашій мові виробилась і закріпилась ціла система словесних вітань: доброго ранку, доброго здоров'я, доброго вечора у вашій хаті, бувайте здорові.

Та чи завжди їх треба використовувати всі підряд? Вихована людина завжди знає, яке вітання і в якій ситуації буде доречним.

Неабияке значення має тон розмови, уміння вислухати іншого, вчасно підтримати бесіду. Ввічливість, уважність і чемність — основна вимога мовного етикету.

Є в нашій мові коротке, але напрочуд тепле слово дякую. Чи часто користуємося ми ним у розмові? Може, воно зняло б у людини втому, піднесло настрій?

Вироблені віками форми вітань — це наш повсякденний етикет, наша культура, наше здоров'я та спосіб життя (За В. Скуратівським)

Які ще слова нашої мови можна назвати «напорчуд теплими»? (Юлія Боліла).

30. Підготуй програму святкування Дня народження використовуючи багатозначні слова (Валентина Вигівська).

31. Прочитайте слова з рубрики «Слово дня». Що вони означають? Що може слово — схвилювати, спостерігати, скрекотати? Обгрунтуйте свою відповідь. Пригадайте, яке правило приховане у словах: схвилюваний, спостерігати, сховалося?

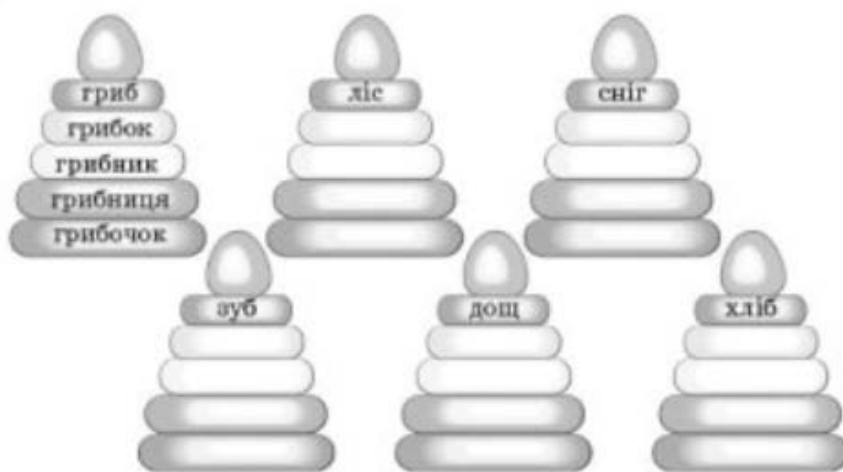
32. Прочитайте текст. Запишіть клички тварин в алфавітному порядку. Напишіть продовження оповідання, використовуючи слова з префіксами пре-, при-, прі-.

Білка Димка почула схвилюваний скрекіт сороки Дусі. Вона вилізла з дупла подивитися, що відбувається навколо. За нею пильно спостерігали оченятами семеро її дитинчат: Муся, Дуся, Пуся, Еріка, Зося, Куся, Марго. А восьме білченя, Жужа, сховалося за пухнастою сосною гілочкою... (Людмила Стеценко).

33. Розрекламуйте предмет чи особу, зображені на малюнку, використовуючи іменники-антоніми.

Наприклад: радість-горе, день-ніч, праця-лінь, егоїзм-альтруїзм, щастя-недоля, вхід-вихід, в'їзд-виїзд, багатство-бідність, розум-дурість, молодість-старість, молодість-старість, рішучість-невпевненість, холод-тепло, зустріч-розлука, воля-рабство, рай-пекло, запитання-відповідь, плюс-мінус (Олександр Юзишин).

34. Доберіть та запишіть спільнокореневі слова в піраміду за зразком:

(Оксана Лаврик)

35. Випишіть 5 прислів'їв (приказок), що містять слова, у яких відбувається чергування [г], [ж], [з] — [к], [ч], [ц] — [з'], [ц'], [ч'] (Ілона Васильєва)

36. 1. Проаналізуйте пунктуаційні помилки в реченнях.

На нашій шкірі може жити більше живих організмів ніж людей на всій планеті.

Три найбагатші родини у світі мають більше активів ніж 48 найбідніших країн.

Половина населення Землі а за деякими підрахунками навіть дві третини ніколи не бачили снігу. ...

Еверест не найвища гора на планеті (Ірина Щербата).

37. Перше речення залите клеєм, друге — розсіпалося, третє — переплутав вітер. Віднови та запиши речення.

1. Насталахолодназима. 2. Всі, снігом, заметіль, доріжки, занесла. 3. Дітхила дакиють нидо в огондо кисніж, плятьлі кагосніви, такасяють на нахзаков (Олеся Гавриляк).

38. У яких життєвих ситуаціях, на вашу думку, варто задати слова відомої української поетеси Ліни Костенко?

І в житті, як на полі мінному,
я просила в цьому сторіччі
хоч би той магазинний мінімум:
— Люди, будьте взаємно ввічливі! —

і якби на те моя воля,
написала б я скрізь курсивами:
— Так багато на світі горя,
люди, будьте взаємно красивими!

Чи вплинуть вони на хід суперечки між людьми? Яким чином буде розв'язано конфлікт? (Людмила Скрипник).

39. Об'єднайтеся в чотири групи, оберіть позицію. Продовжіть діалог (6-7 реплік) так, щоб закінчити свою думку за одним із запропонованих початків. Аргументуйте особисту думку так, щоб знайти якнайбільше прихильників.

Пам'ятайте: репліки доповнюють одна одну. Використайте слова з довідки, згадайте, до якої групи вставних слів вони належать.

1. Читати — це марно витратити час... / Читати цікаво й корисно...

2. Мати власний автомобіль — це круто... / Власний автомобіль не розкіш, а необхідність...

3. Комп'ютер — віртуальний світ. Більше нічого не треба... / Друзі — це великий скарб...

4. У майбутньому мрію стати багатим... / У майбутньому мрію про цікаву професію...

Довідка: на мою думку, по-моєму, по-твоєму, як кажуть, як відомо, мабуть, можливо, звичайно, поперше, по-друге, до речі, наприклад, будь ласка, на щастя, звісно, навпаки... (Людмила Скрипник).

40. Уявіть себе в ролі вчителя /чительки початкової школи. Ви почули діалог між дівчатами й помітили в їхньому мовленні кілька лексичних помилок.

Які слова ви використаєте, щоб долучитися до їхньої розмови? Як поясните учням/ученицям, де вони допустили помилки?

41. Відредагуйте діалог. Запишіть у зошит.

1. Марійко, ти знаєш, що на протязі квітня нам треба все-все повторити, бо в ми ж випускники 4 класу й у травні будемо писати ДПА. 2. Допоможи мені, будь ласка, з математикою. Із-за хвороби я пропустила кілька тем. 3. На жаль, на цей тиждень у мене не буде часу, але наступного понеділка я можу тобі дещо пояснити. 4. Дуже дякую. До понеділка я спробую повторити більшу половину правил. Домовилися (Надія Омеля).

42. Об'єднайтеся в пари, складіть і розіграйте діалог про нещодавно прочитану книжку. Обов'язково повідомте назву книжки та ім'я її автора. Поділіться власними враженнями від прочитаного. У разі потреби використайте подані фрази.

Хочу поділитися своїми враженнями... Я з інтересом прочитав... Назва здається знайомою... Зміст, двома словами, такий... Чи не було знято за книжкою кінофільм? Надзвичайно цікавим є... Викликає співчуття... А мене вразило те, що... Примушує замислитись... Надовго запам'ятовується... Не може не викликати захоплення... Раджу тобі прочитати... За нагоди переглянь кінофільм... Я порадив би тобі взяти цю книжку в бібліотеці (Валентина Белянська).

43. Відчуйте себе екологами. Перебудуйте розповідні речення в спонукальні, щоб привернути увагу людей.

Треба берегти кожен травинку. 2. Не можна ображати живу істоту. 3. Ми любимо рідну землю. 4. Кожна людина повинна берегти природу нашої зеленої планети (Галина Куца).

44. На основі інформації, отриманої з підручника чи таблиці, складіть повчальну історію про розділові знаки при звертаннях.

45. Прочитайте прислів'я та приказки, випишіть окремо спільнокореневі слова та форми того ж самого слова. Обґрунтуйте свій вибір. Поясніть зміст вислову, що тобі сподобався.

1. Опеньки з'явилися — літо скінчилося. 2. Бджоли раді цвіту — люди літу. 3. Що влітку вродиться, то взимку згодиться. 4. Літній день довший за зимовий тиждень. 5. То сніг, то завірюха, бо вже зима коло вуха. 6. Зимове сонце, як мачущине серце: світить, а не гріє. 7. Грудень рік кінчає, а зиму починає. 8. Взимку сонце крізь плач сміється. (Інна Кириленко).

46. Поясніть значення слова мережа. Від якої мережі буває залежність? Поясніть значення фразеологізмів і поміркуйте, які з них стосуються соціальних мереж і чому?

Вести в оману. Забивати голову. Згущувати фарби. Ловити гав. Мати голову на плечах. Мстити словами. Хоч греблю гати.

Які б поради дали дітям, які весь вільний час проводять у соціальних мережах? (Ірина Романович).

47. Доповніть прислів'я антонімами до виділених слів. Уставте пропущені букви **е** або **и**.

1. Держи голову в холоді, ноги в ..... — прож..веш довгий вік на з..млі. 2. Праця додає здоров'я, а ..... — хвороб. 3. Хворий — лікуйся, а ..... — б..р..жися. 4. Здоровий злидар щасл..віший від хворого ... . 5. Як хоч..ш здоров'я мати, мус..ш звечора лягати, а ..... вставати.

Як ви розумієте зміст прислів'їв? Який досвід поколінь у них закладено? Поділіться досвідом, як ви піклуєтесь про своє здоров'я (Тетяна Бахуринська).

48. Чи знаєте ви, як виникає веселка? Чи можете назвати порядок кольорів веселки? Придумайте своє речення (мнемонічну фразу) із семи слів, початкові літери яких відповідатимуть початковим літерам семи кольорів веселки (Світлана Погоріла).

49. Ознайомтеся із символікою кольорів. Намалюйте словесно свій настрій на уроці, продовживши рядки поезії. Обґрунтуйте свій вибір.

Фарба у мене є чарівна —

Фантазія вільна й смілива моя.

Я фарбою тією люблю малювати

І настрої свій кольором передавати.

Сьогодні малюю настрої...

Перебудуйте речення з вірша так, щоб вони були прямою мовою. Що для цього потрібно додати? (Світлана Погоріла).

50. Прочитайте слова, правильно їх наголошуючи. Запам'ятайте їхню вимову.

Фартух, вершкове масло, дошка, дощечка, чорнослив, оцет, цукорниця, начинка, солодоці, імбирний, кулінарія, тріска, фольга, айва, горошина, тонкий, грушевий, печений, локшина, варена картопля, кухонний, товстий, черствий, мигдалевий.

Складіть рецепт страви, використавши щонайменше 4-5 слів і запишіть. Прочитайте, правильно наголошуючи всі слова (Ірина Чабан).

51. Прочитайте текст. Визначте тему. Які птахи залишаються зимувати у вашому регіоні? Як можна взимку допомогти птахам? Складіть меню для птахів.

Дедалі коротшими стають осінні дні. Важко пернатим діставати собі їжу. На зиму багато птахів з лісу перебираються поближче до людини.

Щиглі дуже люблять насіння реп'яхів. Збирати для них квіткові голівки — морока, але потурбуватися про пташок варто, адже скоро всі кушки завалить снігом і різнокольоровим красенням буде нелегко.

Вівсянки люблять насіння різнотрав'я. Для них можна запасти пучки сухої трави. Пташки тобі подякують, а навесні пісеньку заспівають.

Випишіть слова, у яких кількість букв і звуків не збігається (Леся Гадюченко).

52. Запросіть козака Рога екскурсію містом і розкажіть про сьогоднішня Кривого Рогу. У розповіді акцентуйте увагу на пам'ятках і пам'ятниках міста, використовуючи іменники власної назви (Ніна Сорочинська).

53. Перепишіть текст, розставивши пропущені розділові знаки при діалозі.

Втрачений день

У одного батька троє синів — маленьких хлоп'ят. Увечері батько питає хлопчиків

Розкажіть, як ви сьогодні прожили день.

Юрко відповів

Я сьогодні посадив дерево.

Батько сказав

Ти сьогодні добре прожив день.

Микола відповів

Я сьогодні зайчика намалював.

Ти теж добре прожив день сказав батько.

Петрик відповів

Я сьогодні... в м'яча грав... і морозиво з'їв...

У тебе сьогодні втрачений день сказав батько (За В. Сухомлинським).

Чия відповідь вам сподобалася? Чому? Чому батько сказав, що в Петрика «втрачений день»? Як правильно організувати свій робочий день? (Алла Ткач).

54. Прочитайте вислови, які часто вживає вчителька історії. Що вони означають?

Городити теревені. Скреготати зубами. Знати як свої п'ять пальців. Прикусити язика. Як грім серед ясного неба. Аби з рук. Байдики бити. Набрати в рот води. З-під землі вирости. Гав ловити. Розказувати сон рябої кобили. Вивчити на зубок. Рвати й метати. Через пень колоду.

Скориставшись довідкою, поясніть її учням, що вона мала на увазі (Таміла Лапінська).

55. Уявіть себе успішним працівником туристичного бізнесу — екскурсоводом. Ви плануєте поїздки з групою туристів у цікаву місцевість. Підготуйте розповідь, якою б їх зацікавили, використовуючи однорідні члени речення і звертання.

56. Прочитайте й запишіть вірш Надії Красоткіної. Замалюйте синім кольором слова, ужиті в переносному значенні, поясніть їх. Зеленим — невідомі для вас слова, з'ясуйте значення з допомогою пошукового рядка в Google.

А погода йде собі по плану:

То дощить, то морозець прийде...

Небо в сіру вбралося сутану

І, можливо, ще сніжок піде.

То — зима... Тому усе можливо.

І сніжок пришле нам свій привіт.

Ляже на ялиночку красиво

Й стане білим дивовижний світ.

Розкажіть, що цікавого може відбуватися тільки взимку (Світлана Богдзівіч).

57. Прочитайте оголошення, яке надійшло до редакції. Відредагуйте текст.

ПРИВІТ!

Ми з подругою шукаємо нашого песика. Він вийшов з дому об одинадцятій годині і не повернувся. Відгукується на ім'я Цезар. Цуценя чорненьке з білими вухками. Любе гратися з м'ячем. Допоможіть, будь-ласка!!!

Якої інформації бракує в оголошенні? Поставте наголос у виділених словах. Розкажіть, як правильно доглядати за домашніми улюбленцями? (Людімила Бунь).

58. Уявіть себе шкільним(-ою) бібліотекарем / бібліотекаркою. Створіть картотеку шкільних підручників для 5 класів. Запишіть назви підручників за алфавітом.

59. Бабуся часто вживає в мовленні подані нижче фразеологізми. Поясніть її онукам, що вони означають.

Зарубати на носі. Викинути з голови. Як муха в окропі. Коли рак на горі свисне. Зачепити за живе. Набрати в рот води (Олександр Вакуленко).

60. 1. Прочитайте речення. Випишіть дієслова, які передають характер дощу.

Не дощ, а дощентяк за вікном

У шибку стукає маленьким кулачком.

Скільки ж ніг у нього є?

Ллється, не перестає...

Це не дощ, а справжня хлюща,

Репетує дужче й дужче!

Не стихає, крапотить

Дощик без упину...

Дощ танцює і дзвенить,

Не спиняється й на мить. —

Грає марш на барабані,

Лупить джайв у калабані,

Шкварить польку і гопак,

Не вгамується ніяк!

Марія Дем'янюк

Додайте до цієї тематичної групи прикметники, які у виразності це явище. Чим відрізняються слова дощ — злива? Як ви розумієте такі вирази: Із очей у хлопця — дощ. Дощ, як із відра. Курачий дощ. Золотий дощ (Вікторія Деркач).